

Розділ II

АНДРАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

УДК 373.012.03

Гомеля Ніна Семенівна – аспірант відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

E-mail: enes63@ukr.net

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Відповідно до нової філософії освіти педагог професійної школи в сучасних соціокультурних умовах вбачається не просто транслятором науково-культурного й професійного досвіду (з цим успішніше можуть справлятися новітні інформаційні технології), тим більше носієм незаперечної істини, яка має бути засвоєна учнем. Центральний тягар в синкретичній (діалогічній) культурі викладача припадає на індивідуальність та особистісну свідомість, визнання права на власну думку та позицію іншого, незалежно від соціально-рольової позиції, яку він обіймає [2].

Нині, психолого-педагогічна підготовка майбутнього педагога професійного навчання фокусується лише на тих аспектах діяльності, які є специфічними для викладання і найбільш складними, що викликають проблеми. Така постановка проблеми не припускає охоплення всієї сукупності професійно-педагогічних функцій і посадових обов'язків педагога. Пріоритетним, на наш погляд, є принцип затребуваності тієї чи іншої конкретної професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання, що можливо лише при особистісній його готовності. В якості такого пріоритету може розглядатися формування нового типу аналітичного і разом з тим проектно-конструктивного мислення, що допоможе будувати навчально-виховну ситуацію, центровану на особистісно орієнтованій навчальній діяльності студентів.

Проблема готовності особистості до професійної діяльності в психолого-педагогічній науці знайшла відображення при вирішенні широкого кола теоретичних та прикладних питань, спрямованих переважно на дослідження професійного становлення, розвитку та самовдосконалення особистості (Л.

Анциферова, О. Бодальов, А. Деркач, Е. Зеєр, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, В. Семиченко, В. Сластьонін та ін.).

Дослідженню феномену готовності особистості до педагогічної діяльності присвятили праці В.Адольф, О.Дубасенюк, І.Зязюн, С.Іванова, Н.Кузьміна, Н.Кухарев, С.Сисоєва, О.Щербак та ін.

Питання психолого-педагогічної підготовки та роль гуманітарної освіти в контексті інженерно-педагогічної освіти дуже широко досліджується вітчизняними науковцями. Серед них: І.Зязюн, Н.Ничкало, С.Гончаренко, Ю.Зіньковський, О.Кульчицька, В.Рибалка, С.Сисоєва, О.Щербак. Цікавими та теоретично обґрунтованими є також дослідження російських вчених О.Морозова, Д.Чернілевського, Е.Зеєра, які досліджують питання психолого-педагогічного супроводу викладача професійної школи.

Водночас, досліджень, присвячених формуванню особистісної готовності майбутніх педагогів професійного навчання в процесі психолого-педагогічної підготовки, не проводилось.

Мета статті полягає у висвітленні методики впровадження системи формування особистісної готовності майбутніх педагогів професійного навчання в процесі психолого-педагогічної підготовки та експериментальної перевірки упровадження психолого-педагогічного супроводу в навчальний процес.

Теоретичні дослідження і аналіз практики роботи педагогів професійного навчання виявили протиріччя між:

- вимогами сучасного суспільства до професійно-педагогічної підготовки педагога професійного навчання та рівнем особистісної готовності випускників до педагогічної діяльності;
- необхідністю інформаційно-методичного і дидактичного забезпечення змісту дисциплін предметної підготовки для якісної психолого-педагогічної підготовки і недостатньої розробки навчально-методичного і психолого-педагогічного супроводу навчального процесу;
- необхідністю розвитку в освітньому процесі професійно-значущих особистісних якостей майбутніх педагогів і недостатньою розробленістю «педагогічного інструментарію» для реалізації цього процесу.

У структурі досліджуваної особистісної готовності майбутнього педагога професійного навчання у процесі психолого-педагогічної підготовки нами виділено особистісний, мотиваційний, когнітивний та праксеологічний компоненти.

З метою визначення стану особистісної готовності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі психолого-педагогічної було проведено констатувальний експеримент, у

якому брали участь 142 студенти випускних курсів (освітньо-кваліфікаційний рівень – «бакалавр») Рівень сформованості особистісної готовності студентів IV курсу визначався за допомогою комплексу діагностичних завдань, що дозволили проаналізувати всі компоненти досліджуваної особистісної готовності, де особистісна готовність включає в себе, з однієї сторони, запас професійних знань, умінь і навичок(компетентнісну складову), з іншої – риси особистості: мотиви, переконання, інтереси, педагогічна спрямованість думки, ціннісні установки, емоційність, моральний потенціал особистості(особистісна складова), що забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Під час проведення констатувального експерименту було використано такі методи науково-педагогічного дослідження: тестування, анкетування, спостереження за навчально-вихованим процесом, метод експертних оцінок, аналіз продуктів діяльності студентів(планів-конспектів уроків, творчих робіт), бесіда, анкетування та бесіди. Якісний та кількісний аналіз результатів констатувального експерименту дозволив узагальнити результати сформованості особистісної готовності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі психолого-педагогічної підготовки (див. табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнені результати сформованості особистісної готовності майбутніх педагогів професійного навчання в процесі психолого-педагогічної підготовки

Рівні сформованості особистісної готовності	Когнітивний компонент %	Праксеологічний компонент %	Мотиваційний компонент %	Особистісний компонент %
Високий	67	64	32	21
Середній	21	25	43	38
Низький	12	11	25	41

Аналізуючи дані таблиці 1 зазначимо, що переважна більшість студентів випускного курсу має низький(41%) та середній (38 %) рівні особистісної готовності щодо особистісного компоненту, хоча потрібно відзначити достатньо задовільні показники когнітивного та праксеологічного компонентів особистісної готовності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі психолого-педагогічної підготовки.

Це зумовило необхідність внесення змін до змісту та методики професійної підготовки майбутніх педагогів професійної

школи в аспекті формування їхньої особистісної компоненти готовності до професійно-педагогічної діяльності.

В основу експериментального дослідження покладено припущення про те, що рівень особистісної готовності майбутнього педагога професійного навчання у процесі психолого-педагогічної підготовки значно підвищиться за умови впровадження в навчальний процес системи поетапного формування цієї готовності, яка включає три етапи і напрями психолого-педагогічного супроводу студентів(де визначаємо психолого-педагогічний супровід як систему професійної діяльності викладача, спрямовану на створення психолого-педагогічних умов для успішного навчання, виховання і професійно-особистісного розвитку студента в ситуації вузівського взаємодії):

- формування професійно-педагогічної спрямованості особистості студента – 1-й етап.
- формування особистісної готовності до педагогічної діяльності – 2-й етап.
- формування інноваційної професійно-педагогічної позиції – 3-й етап.

Таким чином, психолого-педагогічний супровід формування особистісної готовності студентів – це багаторівнева і поліморфна взаємодія, основна функція якої – стимулювання тієї індивідуальної сукупності особистісно значущих потреб суб'єкта освітньої діяльності, яка обумовлює його самореалізацію. Вона орієнтована на зміну відносин суб'єктів освітньої діяльності, сприяє створенню умов для підвищення якості освіти.

Психолого-педагогічний супровід спирається на особистісні пріоритети в професійному становленні майбутніх педагогів професійного навчання, які сприяють формуванню особистісного готовності майбутнього фахівця [1].

Водночас у ході професійно-особистісного становлення розвиток студентів як фахівців зливається в єдиний неподільний процес з цілісним формуванням новоутворення особистості молодшої людини – професіоналізму. Цілісне ж становлення відбувається на основі самореалізації в професійному середовищі, що дозволяє випускнику вузу бути конкурентоспроможним фахівцем.

Вибір педагогічних технологій всіх рівнів і на всіх етапах навчання передбачає таку організацію освітнього процесу, при якій забезпечується оптимізація навчання і виховання, а також спадкоємність між етапами професійної освіти та освітніми технологіями.

Отримані експериментальні дані з формування особистісної

готовності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі психолого-педагогічної підготовки дозволяють, на наш погляд, досить виразно і коректно здійснити оптимізацію освітнього процесу і, що важливо, обґрунтувати вимоги до технології психолого-педагогічного супроводу.

Література

1. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития : учеб. пособие / Э.Ф. Зеер. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 240 с.

2. Зязюн І.А. Філософські засади освіти: освітні і виховні парадигми, освітні технології, діалектика педагогічної дії / І.А. Зязюн / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: монографія. – К., 2003. – С. 11-59.

Гомеля Нина Семеновна – аспірант отдела педагогической эстетики и этики Института педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины.

E-mail: enes63@ukr.net

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА СИСТЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТНОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация. В публикации автор раскрывает проблемы личностной готовности педагога профессионального обучения к профессиональной деятельности. Определена структура личностной готовности педагога профессионального обучения в процессе психолого-педагогической подготовки. В статье представлены содержание и методика внедрения системы формирования личностной готовности будущих педагогов профессионального обучения в процессе психолого - педагогической подготовки.

Проанализированы результаты эксперимента по проверке эффективности разработанной системы. Автор представляет направления психолого-педагогического сопровождения студентов в процессе формирования личностной готовности педагога профессионального обучения .

Ключевые слова: личностная готовность педагога, психолого-педагогическая подготовка, педагог профессионального обучения, психолого-педагогическое сопровождение.

Gomelya Nina – Post-graduate Student of the Educational Aesthetics and Ethics Department of the Institute of Pedagogical and Adult Education of NAPS of Ukraine

E-mail: enes63@ukr.net

EXPERIMENTAL CHECK OF THE SYSTEM FOR PERSONAL READINESS

**FORMATION FOR FUTURE PEDAGOGS OF VOCATIONAL TRAINING
DURING PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL EDUCATION**

Summary. *In the publication the author reveals the problem of personal readiness of a pedagogue of vocational training for the profession. The structure of personal readiness of a pedagogue of vocational training is determined in the psychological and pedagogical educational conditions. The article shows the method of introduction of personal readiness formation of a future pedagogue of vocational training in the process of psycho-pedagogical education and experimental verification of the implementation of psycho-pedagogical support for the teaching process. The author represents the tendency of psychological and pedagogical support of students in the process of personal readiness of pedagogue of vocational training.*

Key words: *personal readiness of a pedagogue, psycho-pedagogical education, a pedagogue of vocational training, psychological and pedagogical support.*

УДК 374.013.83

Жмурко Микита Дмитрович – молодший науковий співробітник відділу педагогічної психології і психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
E-mail: nikitazhmurko@gmail.com

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ
ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ**

Людина – дивовижна і неповторна істота, відділившись на зорі свого розвитку від світу природи, вона вперше почала створювати новий світ відмінний від існуючого – природного. Тим, що відокремило людину від світу тварин – стала культура. Спочатку поняття культури вбирало в себе акт обробки землі, що символічно передавало сутність оволодіння людиною природи, вона почала розпоряджатись нею та одночасно відділилась від неї. Згодом культура стала символом матеріального та духовного світу створеного людиною. Протягом тривалого еволюційного процесу людина стала соціальною істотою, втративши інстинктивні моделі поведінки та тісний зв'язок з природою, вона натомість отримала безцінний дар свідомості та самосвідомості [9]. Дані надбання в подальшому стали підґрунтям для зростання духовної сфери.

На відміну від тварин, які живуть певними моделями поведінки, одні більш складнішими інші менш, загалом слідуючи інстинктам, людині щоб реалізувати свою людську сутність мало просто народитись як біологічний вид *Homo Sapiens* (приклад тому